

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP

Pedagogika-veřejná správa, kombinované studium, 3. ročník

Bakalářská práce:

Násilná trestná činnost - metodika vyšetřování loupeží

Martin Zlatuška

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Hejda

Jihlava 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce pro studijní účely ve školní knihovně.

V Jihlavě dne 1. března 2011

Martin Zlatuška

Poděkování

Chtěl bych poděkovat PaedDr. Jiřímu Hejdovi za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

OBSAH	STRANA
ÚVOD	5
1 POJEM NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST	7
2 TEORIE METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ	9
3 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA LOUPEŽÍ	11
3.1 Kriminální situace	11
3.2 Typické způsoby páčání loupeží	12
3.2.1 Intenzita agrese	12
3.2.2 Charakter napadeného objektu	13
3.2.3 Podle existence předchozího kontaktu pachatel – oběť	13
3.3 Osobnost pachatelů loupeží	14
3.4 Osobnost oběti loupeže	17
4 TYPICKÉ STOPY	19
5 VYŠETŘOVÁNÍ LOUPEŽÍ	22
5.1 Zvláštnosti předmětu vyšetřování loupeží	24
5.2 Zvláštnosti podnětu k vyšetřování loupeží	25
5.3 Počáteční úkony při vyšetřování	26
5.4 Vyšetřovací verze, plánování vyšetřování	30
5.5 Následné úkony při prověřování	33
5.5.1 Výslech obviněného	33
5.5.2 Prověrka alibi	34
5.5.3 Rekognice	35
5.5.4 Znalecké posudky	36
ZÁVĚR	38
POUŽITÁ LITERATURA	40
ANOTACE	41
PŘÍLOHA – Statistika loupeží na okr. Jihlava 2003-2010	43

ÚVOD

Použití násilí jako způsob získávání cizího majetku nepochybně provází lidské společenství od samotných počátků jeho historie. Ať již byly projevy tohoto jevu v jednotlivých etapách vývoje společnosti jakékoliv, jeho podstata zůstává dodnes nezměněna. Člověk jako jedinec, či v různé míře organizovaná skupina lidí, užívá násilí vůči jinému člověku za účelem přivlastnit si věc, která jim nepatří. Tento způsob chování považovala větší část tehdejší společnosti za nepřijatelný. Postupem času byl kvalifikován jako loupež, postaven mimo zákon a sankcionován. Ze života společnosti přesto nezmizel. Naopak za určitých podmínek nabývá na intenzitě. Příkladem může být situace v České republice po roce 1989, kdy transformace ekonomiky a demokratizace společnosti přinesla vedle řady pozitivních trendů i velmi výrazný nárůst počtu kriminálních útoků proti majetku občanů i institucí, mezi nimi i loupeží. Problematika ochrany majetku se tak dostala do popředí všeobecného zájmu.¹

Za posledních několik let se tento druh kriminality značně rozrostl. Osoby na pokraji společnosti preferují násilí či bezprostřední pohružku násilí jako jeden z prostředků dosažení vlastního obohacení. Poškození, v obavě o svůj život či zdraví, podléhají požadavkům pachatele, což je výrazným impulzem pro jeho další páčání. Intenzita útoku nemusí být nijak náročná a dosažení jeho cíle je tedy lehce splnitelné, a to převážně u prostých loupeží páchaných na osobách např. procházejících nezalidněnými oblastmi nebo ve velkoměstech. Pachateli nahrává dané prostředí ke klidnému průběhu páčání loupeže. Nutno podotknout, že v posledních letech se také zvýšil počet napadání peněžních institucí a objektů disponujících peněžními prostředky, kdy tyto objekty jsou loupežně napadány. Tento druh loupeží však vyžaduje

¹ CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 4, ISBN 80-7312-051-X.

větší připravenost a plánovanost skutku, přičemž je tedy nutno předpokládat i vynaložení většího úsilí a připravenosti pachatelů takto zaútočit na instituci.

Společnými znaky všech druhů loupeží je fakt, že na místě činu není takové množství kriminalistických stop. Při vyšetřování je tedy nutno vycházet z ostatních možností policejního orgánu, a tedy využívat efektivně všech metod a prostředků k dopadení pachatele. Celý proces prověřování a pátrání po pachateli a jeho následnému prokázání viny vyžaduje vysokou profesionalizaci kriminalistů a ostatních složek policie.

Od roku 1998 jsem ve služebním poměru u Policie ČR. Zpočátku jsem pracoval na základním útvaru uniformované policie, a to od hlídkové činnosti, až po zpracovávání trestných činů. Od roku 2009 pracuji na Územním odboru obecné kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování v Jihlavě.

Téma bakalářské práce Násilná trestná činnost - metodika vyšetřování loupeží jsem si vybral proto, že se s tímto druhem kriminality často setkávám a zároveň se problematikou násilné trestné činnosti při své práci také zabývám. Svou prací se budu snažit přispět k profesionální a bezchybné úrovni vyšetřování loupeží. V prvotních formách bych chtěl popsat a zhodnotit metodiku vyšetřování, popřípadě doplnit další formy prověřování a objasňování loupeží.

Ke své práci budu využívat odborné literatury, odborných publikací a nashromážděných materiálů v rámci vnitřní struktury policie. Využiji informace získané od svých kolegů pracujících na stejném odboru a rovněž poznatky specialistů na danou problematiku na Odboru obecné kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství Policie České republiky kraje Vysočina.

1 POJEM NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST

V rámci společnosti je jednou z nejzávažnějších forem protispolečenských a protiprávních jednání oprávněně považována násilná trestná činnost. Důvodem je skutečnost, že při páchání trestného činu je používáno násilí proti skupině lidí nebo proti jednotlivci, kdy pachatel přímo útočí na jedno ze základních práv a svobod občana, a to na osobní svobodu či právo rozhodovat se. Společenská nebezpečnost takového jednání je tedy značně vysoká, a tedy právem řazena mezi závažnou trestnou činnost. Formy násilí pro účely této práce zaměřené na zločin loupež podle § 173 trestního zákoníku, zákona č. 40/2009 Sb. jsou rozlišeny na **násilí a pohrůžku bezprostředního násilí**.

Násilím se rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu. Násilí musí být prostředkem nátlaku na vůli napadeného. Není podmínkou, aby napadený poškozený kladl odpor, např. když si je vědom fyzické převahy útočníka nebo útočnicků, a z obavy před dalším násilím napadený raději vůbec neprojevuje odpor, plně se podrobí vůli pachatele. Násilí zpravidla směřuje proti tomu, kdo má věc u sebe. Lze ho však spáchat i proti jiné osobě nebo věci, pokud je prostředkem nátlaku na vůli poškozeného. Podle § 119 je trestný čin spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.

Pohrůžka bezprostředního násilí je pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned, nepodrobí-li se napadený vůli útočníka. Pohrůžka bezprostředního násilí je zpravidla vyjádřena výslovně, ale stačí i konkludentní jednání (např. obstoupení napadeného, napřahování k úderu či zatínání pěstí spojené s posunky, z nichž vyplývá odhodlání použít ihned násilí), je-li z něho a ostatních okolností zřejmé, že násilí se uskuteční ihned, nepodrobí-li se napadený vůli pachatele.

I hrozba bezprostředním násilím může směřovat k tomu, že toto násilí, kterým je hrozeno, bude použito proti životu, zdraví nebo majetku jiné osoby než napadeného.

Důvodem, proč jsou zde zmiňovány formy násilí je to, že jedna z těchto forem je přímo nutná k naplnění skutkové podstaty zločinu loupeže podle § 173 trestního zákoníku zákona č. 40/2009 Sb. V případě, že by forma násilí chyběla, pak by nebylo možno kvalifikovat jednání jako již uvedený trestný čin.

2 TEORIE METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů zkoumá zákonitosti vzniku stop určitého druhu trestných činů. Na jejich základě modifikuje obecné kriminalistické metody tak, aby vyhovovaly podmínkám odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů. Z těchto přizpůsobených poznatků a metod vytváří metodika nový celistvý systém vyznačující se vnitřní strukturou.²

Metodika vyšetřování, jako součást kriminalistické vědy, má následující funkce:

- **poznávací funkci** - spočívající v seskupení trestných činů do homogenních skupin, podání popisu jejich kriminalistických charakteristik, typických stop vznikajících při jejich páčání a typických vyšetřovacích situací utvářejících se při vyšetřování těchto skupin trestných činů. To vše na základě poznání prvků způsobů páčání určitých typů trestných činů a jejich projevu ve stopách, i na základě poznání zvláštnosti vzniku, vyhledávání a zajišťování stop a jiných důkazů jednotlivých typů trestných činů;
- **formativní funkci** – spočívající ve vytváření typových modelů činností policejních orgánů v procesu poznání určité kategorie trestných činů. Typové modely představují uspořádané systémy doporučených metod a operací, vyznačujících se pevnou strukturou. Uvedené typové modely činnosti obsahující poznatky kriminalistických teorií aplikované na podmínky jednotlivých kategorií trestných činů i zobecněné poznatky kriminalistické praxe.³

Pokud používáme termín metodika vyšetřování, rozumíme tím zvláštní část kriminalistické vědy. Výsledkem vědeckého poznání, jenž je adresován

² MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 369, ISBN 80-7179-878-9.

³ STRAUS, J.; NĚMEC, M. et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 284, ISBN 978-80-7380-214-1.

kriminalistické praxi, jsou metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů, z nichž každá je určena pro odhalování a vyšetřování konkrétního typu trestných činů.

Každá z metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů představuje uspořádaný systém poznatků a doporučení s pevně stanovenou strukturou.

Strukturu metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů představují následující komponenty:

- typová kriminalistická charakteristika dané skupiny trestných činů;
- stopy typické pro daný typ trestných činů;
- zvláštnosti předmětu vyšetřování;
- typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti;
- typické vyšetřovací situace vyskytující se při vyšetřování daného typu trestných činů;
- typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti;
- typové vyšetřovací verze a zvláštnosti vytyčování vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování;
- zvláštnosti následné etapy vyšetřování;
- zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování.⁴

Metodika vyšetřování je tedy rozsáhlý uspořádaný systém poznatků a informací o typových modelech práce kriminalistů v určitých fázích prověřování a zjišťování zákonitostí trestných činů. V této práci budou uváděny v takové míře, aby dopomohly k poznání základních směrů v průběhu prováděných úkonů při vyšetřování zločinu loupeže.

⁴ STRAUS, J.; NĚMEC, M. et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 285-286, ISBN 978-80-7380-214-1.

3 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA LOUPEŽÍ

Trestní zákoník hovoří o tom, že zločin loupeže je spáchán tehdy, kdy pachatel proti jinému použije násilí či pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Základní charakteristikou loupežného přepadení je tedy skutečnost, že ke zmocnění se věci předchází určitých způsob násilí či pohrůžky násilí, což vyvolává zákonitosti vzniku specifických stop a důkazů, dále pak specifickou kriminální situaci zahrnující určitý druh místa spáchání, způsobu spáchání činu a motivy pachatele k provedení tohoto druhu trestného jednání. Vykazuje tedy svojí formou typické znaky pro tuto trestnou činnost, kdy je možno s těmito dále v rámci vyšetřování pracovat a tím pak přispívat k řádnému objasnění věci. Jedná se o především určitý druh místa spáchání, kdy bývají napadeny objekty podnikatelských subjektů jako například peněžní ústavy, pošty, herny, směnárny a obchody. Dále pak útoky na jedince s cílem zmocnění se věci či peněz na z pravidla odlehlých místech beze svědků, kdy úmyslem pachatele je dosáhnout takového prostředí, kde jeho možná identifikace bude značně ztížena. Následně je možno vyhodnocovat informace ohledně intenzity útoku, povahy pachatele či osoby poškozeného.

O těchto specifických aspektech spáchání tohoto druhu zločinu lze dále vyhodnotit **kriminální situaci**.

3.1 KRIMINÁLNÍ SITUACE

- charakter místa spáchání činu, (*např. zda je místo činu ve velkoměstské aglomeraci či na místě s menší koncentrací obyvatel, zda je místo v exteriéru či interiéru atp.*);
- doba spáchání loupeže (*tak např. zobecněné poznatky z USA ukazují, že nejvíce např. bankovních loupeží je pácháno v pátek od 11.00 hod. -15.00 hod.*);
- charakter napadených osob (*např. ozbrojený a řádně vycvičený ochránce, nemocná přestárlá osoba, osoba v podnapilém stavu atp.*).

Pachatelé se mohou kriminální situaci přizpůsobit (*např. získat informace o charakteru napadeného objektu, přesně naplánovat loupež v určitém čase, opatřit účinné zbraně, připravit odchodovou cestu atp.*) nebo mohou situaci ovlivnit (*např. vylákat osobu na odlehlé místo pod příslibem poskytnutí sexuálních služeb atp.*).⁵

3.2 TYPICKÉ ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ LOUPEŽÍ

Obecně loupeže lze rozčlenit podle několika základních kritérií, kdy dle kriminalistiky tyto klasifikujeme na různá hlediska jako je intenzita agrese, charakter napadeného objektu a dále např. existence předchozího kontaktu pachatele a oběti.

3.2.1 INTENZITA AGRESE

Podle intenzity agrese lze vymezit následující druhy loupeží:

- loupeže páchané s použitím pohružky bezprostředního násilí (*např. pachatel namíří zbraň na přepadenou osobu a vyzve jí, aby mu vydala peněžní hotovost atp.*);
- loupeže páchané užitím přímého fyzického (brachiálního) násilí (*např. pachatel náhle, v úmyslu zmocnit se cizí věci, zaútočí na oběť a v okamžiku, kdy oběť je ve stavu znemožňujícím klást odpor, se pachatel zmocňuje předmětu svého zájmu*);
- loupeže páchané uvedením osoby do stavu bezbrannosti lší (*např. pachatel namíchá do nápoje silný uspávací prostředek, nebo nějakou omamnou látku s úmyslem zmocnit se cizí věci v době, kdy oběť bude omámena účinky podané látky atp.*);

⁵ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 61, ISBN 978-80-7380-124-3

Uvedené skupiny trestných činů loupeží se od sebe výrazně odlišují v operacionální složce způsobu spáchání. Tím je determinován i projev jednání pachatele ve stopách trestného činu.⁶

Z těchto skupin je možno tedy, dle způsobu spáchání, vyvodit určitý druh stop, které se dají tímto zajistit.

V prvním případě tedy budeme mluvit zejména o stopách ve vědomí osob a o věcných důkazech, jako mohou být věci pocházející z trestné činnosti, materiální stopy, které svědčí o přítomnosti pachatele na místě činu a dále např. zbraně a jiné předměty zajištěné u pachatele.

V druhém případě jde o loupeže, kde bylo použito přímého fyzické násilí, které se pak projevuje v kriminalistických materiálních stopách, a to od zhmožděnin, bodných, střelných a tržných ran až po zajištění mikroskop z těla oběti či z oblečení, které vytvoří další důkazy pro řádné dokazování při vyšetřování.

Ve třetím případě naopak může být materiálních stop na místě či na oběti velmi málo. Na místě činu však lze zkoumat např. sklenice či zbytky tekutin, ze kterých by mohla být následně zjištěna přítomnost omamné látky.

3.2.2 CHARAKTER NAPADENÉHO OBJEKTU

Podle charakteru napadeného objektu můžeme rozlišovat loupežná přepadení peněžních ústavů, přepravy peněz, obchodů, provozoven a jiných živnostenských prostor, bytových prostor, dopravních prostředků a loupežná přepadení prostá (např. loupežná přepadení občanů v parku nebo na ulici, která obvykle nevyžadují zvláštní přípravné činnosti).⁷

3.2.3 PODLE EXISTENCE PŘEDCHOZÍHO KONTAKTU PACHATEL - OBĚŤ

Toto hledisko se dělí na následující skupiny:

⁶ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 61-62, ISBN 978-80-7380-124-3

⁷ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 399, ISBN 80-7179-878-9.

1. *Loupeže bez předchozího kontaktu:*

a) *napadení ze zálohy* (pachatel je až do posledního okamžiku skrytý, k oběti se přiblíží nejčastěji zezadu nebo z boku a překvapivým útokem ji ochromí; oběť nemá zpravidla reálnou možnost se bránit a není schopna popsat pachatele; často vedou tyto útoky k bezvědomí oběti, nezřídka ji ohrožují na životě),

b) *frontální napadení* (tyto způsoby napadení mají různé varianty, společným znakem je napadení zepředu, kdy oběť má možnost vnímat útočníky a v některých případech může obranou odvrátit útok).

2. *Loupež po předchozím kontaktu* je charakteristická tím, že oběť se před vlastní loupeží zdržovala dobrovolně ve společnosti pachatele. Pachatel tento předchozí kontakt někdy navazuje již s loupežným úmyslem, jindy tento úmysl pojme až v průběhu předchozího styku. V rámci této skupiny lze rozeznávat následující varianty:

- po společné konzumaci alkoholu,
- v souvislosti s provozováním prostituce,
- po předchozím klamavém jednání (např. oběť je vylákána na obchodní jednání s vidinou „zaručeně výhodné investice“ a na místě jednání je napadena pachateli, kteří se zmocní peněžní hotovosti, motorového vozidla atp. Loupeže uvedeného charakteru se často vyznačují brutalitou a často vedou k usmrcení oběti).⁸

3.3 OSOBNOST PACHATELŮ LOUPEŽÍ

Osobnost pachatelů, kteří páchají tento druh trestné činnosti, můžeme rozdělit do dvou kategorií, a to na loupeže páchané v objektech přechovávajících finanční hotovost (peněžní ústavy, pošty, herny, obchody atp.) či při přepravě finanční hotovosti (vozidla bezpečnostních agentur svázejících tržby a finanční prostředky pro podnikatelské subjekty). Dále na loupeže prosté, které nezahrnují výše popsané případy.

⁸ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 399-400, ISBN 80-7179-878-9.

Obecné znaky osobnosti pachatele loupeží jsou věk pachatele, kdy tento druh zločinu páchají v drtivé většině muži do 35 let věku. Ženy se loupeží dopouštějí pouze výjimečně, a to především jako spolupachatelky či jako tzv. „volavky“. Pachatelé loupeží musí vykazovat určitou osobnostní charakteristiku, kdy je tedy málo pravděpodobné, že by byli výrazněji mentálně handicapováni.

Jejich jednání bývá rázné, logické, racionální, cílevědomé, předem promyšlené. Verbálně se projevují co nejméně, při činu jsou však nervózní a vypjatí. V důsledku toho se objevují sklony ke zkratovým nebo pudovým reakcím. Jen výjimečně se u nich setkáváme s hrubostí, vulgárností nebo bezohlednou agresivitou, která však bývá většinou jen součástí jejich role a je „hraná“.⁹

Dalším shodným znakem je určitá forma připravenosti a plánování spáchání skutku. U každé kategorie je míra plánování jiná.

U kategorie, kdy pachatelé útočí na objekt, např. peněžní ústav, se ve většině případů jedná o předem značně plánovaný útok. Pachatel místo svého zájmu již zná z dřívější doby nebo podnikl kroky k poznání daného objektu a je seznámen s vnitřním chodem daného místa. Dále připravuje příjezdovou a odjezdovou strategii a vlastní průběh celé akce. Počet pachatelů při této kategorii loupeží se pohybuje zpravidla od jednoho do tří. Větší počet pachatelů bývá typický pro organizované skupiny, které disponují vlastní vnitřní strukturou organizace s rozdělením funkcí a dělbou činností při páchání trestné činnosti. Při tomto druhu páchání se ve většině případech vyskytuje různá forma maskování pachatelů, počínaje maskováním obličeje čepicí a zvednutým límcem či šálou přes ústa, až po kukly na hlavě. V některých případech dochází k celkové změně vizáže.

⁹ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 64, ISBN 978-80-7380-124-3.

U kategorie, kdy jsou páčány loupeže prosté na osobě, např. v parku atp., příprava či plánování nemusí být tak důsledné a zpravidla ani nebývá. Jedná se o pachatele, kteří do přípravy a plánování zahrnují zejména vytipování vhodné osoby k útoku, příležitost ke spáchání a vhodné prostředí (místa s nízkým výskytem osob a odlehlá prostranství). Při spáchání tohoto skutku se maskování obličeje vyskytuje v menší míře a zpravidla se tohoto dopouštějí osoby ze sociálně slabších skupin, alkoholicí, osoby na pokraji společnosti a dále osoby v tísní, jejichž radiální a rozlišovací schopnosti jsou mírně potlačeny vznikem tísně, do které se dostaly (neúspěšné podnikání, zadluženost, strach o život v souvislosti s neplněním závazků vzniklých při zadlužení u osob pohybujících se v kriminálním prostředí).

Vzhledem k faktu, že 80 % spáchaných loupeží je dílem amatérů a prvopachatelů, je nutno v této části věnované osobnosti pachatele pohovořit i o jejich specifikách, které z jejich role vyplývají.

Jednáním z typických projevů nízké profesionality pachatelů – amatérů je nezvládnutí nepředvídaných okolností v průběhu útoku. Ze statistických údajů vyplývá, že k překažení činu nejčastěji vede přímo jednání přepadených, tj. zejména jejich „nestandardní“ či překvapivá reakce nebo neočekávaný vývoj situace, který objektivně nemusí znamenat překážku v dosažení cíle.

Pravděpodobně tomu přispívá i vnitřní očekávání pachatelů, kteří kalkulují se „vstřícnou reakcí“ obětí. Zejména u zaměstnanců peněžních institucí, kde je přímo uveden interními pokyny standardní způsob řešení těchto situací. Z těchto důvodů obvykle pachatelé nepočítají s použitím zbraně. Útoky jsou proto prováděny bez zvláštní přípravy, převážně jednoduchým způsobem, při kterém nejsou pachatelé připraveni na alternativy v průběhu činu nebo na reakci napadených.¹⁰

¹⁰ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 65, ISBN 978-80-7380-124-3.

K použití zbraní ke střelbě dochází v průběhu loupeží jen velmi ojediněle. Okolnosti, které zpravidla vedou ke střelbě, můžeme shrnout do následujících důvodů:

- nevhodné chování přepadených, kdy může dojít k pudové reakci útočníka (např. pracovnice se sehnula pod pracovní stůl, aby rukou aktivovala lištu tísňového hlásiče s nožním ovládáním);
- k zdůraznění pohrůžky výstražnou střelbou do vzduchu;
- k překonání mechanických zábran (např. pracovnice se po výzvě pachatele pokusila uniknout do zázemí a vstoupila do střelby, kterou v reakci na to útočník zahájil na zámek dveří ve snaze proniknout do neveřejného prostoru pracoviště)¹¹

Pro shrnutí lze uvést, že osobnost pachatele, který se dopouští tohoto druhu zločinu, je v přímé návaznosti na tento skutek. Tento zločin je páchan osobami s určitými osobnostními znaky a tím je probíhající jednání v přímé souvislosti s jeho povahou.

3.4 OSOBNOST OBĚTI LOUPEŽE

Oběťmi loupeží se převážně stávají muži, i když v současné době se procento výskytu žen jako obětí zvýšilo vzhledem k tomu, že v současné době byl zaznamenán nárůst loupežných přepadení v peněžních ústavech, kde značnou část personálu při styku s veřejností tvoří ženy (např. úřednice za přepážkami atp.).

Přímou osobou oběti se však může stát kdokoliv. A to zejména proto, že jsou loupeže páčány jak pod pohrůžkou bezprostředního násilí, kdy často bývá použit určitý druh zbraně, tak samotným násilím, kdy oběť často nemá možnost se účinně bránit. Z toho vyplývá, že při vztahu pachatel – oběť si ve větší míře pachatel při plánování svého skutku vytvoří takové podmínky, aby eliminoval vlastní vůli oběti a tím jí donutil k vykonání jeho rozhodnutí.

¹¹ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 65, ISBN 978-80-7380-124-3.

Oběť však svou osobností a průběhem skutku i přes výše popsané působí na pachatele a vytváří podmínky pro tvorbu stop na místě činu a dalších soudních důkazů při vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti.

4 TYPICKÉ STOPY

Kriminalistická stopa je základní kriminalistická kategorie, která je v současné kriminalistické literatuře definována poměrně jednotně, výrazné diferenciaci lze spatřovat v klasifikaci kriminalistických stop. Podstatou kriminalistických stop je exaktně zjištěná skutečnost, formulovaná v obecné teorii vzájemného působení – působí-li na sebe současně dva nebo více objektů, dochází přitom ke vzájemnému předávání informací o jednotlivých objektech navzájem.

Kriminalistická stopa je základem, ze kterého při objasňování trestné činnosti vycházíme. Kriminalistické stopy poskytují v procesu poznání vyšetřované události jako jevu, který se odehrál v minulosti, adekvátní obraz o jeho průběhu, činnosti pachatele a jiných zúčastněných osob, o použitých prostředcích, nástrojích apod.¹²

Pro lepší pochopení lze kriminalistické stopy dělit na dvě základní. Stopy ve vědomí člověka a stopy materiální. Stopy materiální pak lze dále dělit na:

- stopy odrážející vnější stavbu objektu, který je vytvořil (stopy mechanoskopické, daktyloskopické, balistické, trasologické atp.)
- stopy odrážející vnitřní strukturu objektu, který je vytvořil (stopy biologické, chemické atp.)
- stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti objektu, který je vytvořil (grafologické stopy, stopy chůze, hlasu atp.)
- stopy obsahující sdruženou informaci (stopy obsahující informace z několika výše popsaných skupin, např. daktyloskopická stopa vytvořená krví)

Vzhledem ke skutečnosti, že ve většině případů spáchání loupeže musela oběť přijít do přímého kontaktu s pachatelem, lze z tohoto vyvodit, že typickými stopami loupeží jsou tedy stopy ve vědomí. Oběť měla totiž možnost si pachatele zapamatovat, a to i kvůli tomu, že tento fakt je

¹² STRAUS, J.; NĚMEC, M. et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 26-27, ISBN 978-80-7380-214-1.

traumatickým zážitkem, na které vědomí reaguje. Je důležité si uvědomit, že díky traumatu mohou být stopy ve vědomí zkreslené či vytěsněné z vědomí úplně. Toto je v přímé souvislosti s osobnostními a povahovými rysy oběti.

Tyto negativní faktory působící na oběť jsou příčinami deformování paměťových stop v různých etapách svědecké výpovědi.

V první etapě se jedná např. o výběrovost vnímání, kdy oběť vnímá zejména předmět (zbraň), která ohrožuje jeho život. Při výslechu dokáže přesně popsat zbraň, ale pachatele (figuru v pozadí) popsat nedokáže. Jindy vznikají deformace v etapě znovuvybavení události, kdy u oběti z důvodu traumatizujících prožitků může dojít k amnézii atp.

Jak již bylo zmíněno, nejvíce stop se zpravidla vyskytuje při použití fyzického násilí. Uvedení do stavu bezbrannosti lstí a pohrůžky bezprostředního násilí zanechává zpravidla stop méně.

Materiální stopy trestného činu loupeže se vyskytují zejména při použití brachiálního násilí pachatelem.

Tyto stopy se nacházejí zejména:

- **na místě činu** (*stopy krve, sliny na nedopalcích cigaret, nábojnice, zbraně nebo jiné předměty, pachové stopy, trasologické stopy, knoflíky z oděvu stopy střelby atp.*);
- **na těle oběti a oděvu** (*např. řezné, bodné, zhmožděné a střelné rány, pohmožděniny, a jiná zranění, kontaktní mikroskopy atp.*);
- **na těle pachatele a jeho oděvu** (*např. stopy po obraně oběti, kontaktní mikroskopy, krevní stříkance, vlasy, povýstřelové zplodiny atp.*);
- **na předmětech** použitých k loupeži (*např. na maskovacích kuklách zejména vlasy, na noži krev oběti, na střelných zbraních povýstřelové zplodiny atp.*).¹³

¹³ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 67-68, ISBN 978-80-7380-124-3.

Kromě materiálních stop se při vyšetřování dále používají i jiné soudní důkazy (např. dopravní prostředky použité ke spáchání loupeže, nalezené provazy, které sloužily k zamezení pohybu poškozených atp.). Tyto materiální stopy mají v souvislosti s probíhajícím vyšetřováním a dokazováním velký důkazní význam sloužící k usvědčení pachatele.

5 VYŠETŘOVÁNÍ LOUPEŽÍ

Vyšetřování loupeží má vzhledem ke svému charakteru spáchání a motivu páchaní tohoto druhu trestné činnosti svá specifika a vlastní metodické postupy, které jsou vedeny tak, aby bylo zjištění pachatele co nejefektivnější a v rámci trestního řízení co nejrychlejší. Vyšetřování je tedy vedeno v takovém sledu a dle stanovených postupů podle toho, jaká byla na počátku zjištěna vyšetřovací situace. Vyšetřovací situace je ovlivňována několika faktory, podle kterých je následně určováno, jak bude dále vedeno prověřování či vyšetřování spáchaného skutku. Mezi stěžejní faktory utvářející vyšetřovací situaci patří zejména:

- včasné oznámení loupeže a zjištění základních informací při oznámení
- rychlost reakce policejních orgánů na oznámení nebo jinak získané informace, které nasvědčují skutečnosti, že byla spáchána loupež
- charakter a kvalita sil a prostředků, kterými disponuje policejní orgán v dané chvíli
- kvalita a kvantita informací a poznatků zjištěných při prvotních úkonech

Na základě těchto faktorů lze pak stanovit vyšetřovací situaci a dále tak efektivně pokračovat ve vyšetřování.

Za typické počáteční informace při vyšetřování loupeží lze považovat následující situace:

- zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin loupeže, pachatel nebo spolupachatel byl zajištěn na místě činu nebo v jeho bezprostřední blízkosti, odcizené věci případně i použitou zbraň má nebo nemá u sebe,
- zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin loupeže, nedovolují vyslovit důvodné podezření, že tento čin spáchala určitá osoba, údaje k zjištění totožnosti pachatele (pachatelů) jsou k dispozici, identifikační znaky věcí pocházející z trestné činnosti nebo prostředků použitých při loupeži jsou nebo nejsou k dispozici,

- zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin loupeže, informace o identifikačních znacích pachatele (pachatelů) nejsou k dispozici, nebo jsou pouze povrchní, identifikační znaky odcizených věcí nejsou k dispozici,
- zjištěné skutečnosti (kromě výpovědi svědka) nenasvědčují tomu, že se stal trestný čin, informace k zjištění totožnosti pachatele nejsou k dispozici, identifikační znaky odcizených věcí se nedaří zjistit.¹⁴

V první situaci vyšetřování přechází hned v úvodu do své druhé části, neboli do fáze rozvinutého dokazování zahájením trestního stíhání pachatele či pachatelů a dále rozsáhlého sběru informací a důkazů, které pak jednoznačně prokazují spojitost místní, časovou a příčnou souvislost mezi jednáním pachatele a spáchaným trestným činem, kdy snahou policejního orgánu je pak shromáždit dostatek důkazů a věc ukončit návrhem na podání obžaloby.

Ve druhé situaci se policejní orgán zaměřuje především v počáteční fázi na popis pachatele, který je v tomto případě znám, a to jak v souvislosti s paměťovými stopami obětí, tak i např. popis pachatele, který je zachycen na záznamu z bezpečnostních kamer objektu, kde došlo k loupeži. Zde se tedy zadokumentují prameny důkazů, zjišťuje se totožnost pachatele a pátrá se po jeho pobytu. Dále jsou zjišťovány identifikační znaky věcí pocházejících z loupeže, popřípadě věcí použitých k provedení jakékoliv fáze loupeže, a to i v přípravné fázi před loupeží či po loupeži a pátrání po nich.

Ve třetí situaci se v počáteční fázi vyšetřování zaměřuje na zadokumentování všech dostupných pramenů důkazů, které mohou přispět k vypátrání pachatele. Dále pak zjišťování identifikačních znaků pachatele, jeho samotné tipování dle místní a osobní znalosti, dle marketů samotného provedení skutku a pátrání operativní cestou v kriminálním prostředí. V neposlední řadě pak vyhodnocování nashromážděných důkazů, jejich

¹⁴ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 68-69, ISBN 978-80-7380-124-3.

vyhodnocování a upotřebitelnost v probíhajícím vyšetřování, pátrání po odcizených věcech a jejich zadokumentování.

V poslední uváděné vyšetřovací situaci se jedná o případy, kdy poškozený nahlásí loupež s časovým zpožděním. V popisované události jsou značné logické rozpory, osoba poškozeného je nedůvěryhodná, následným šetřením nejsou zjištěny skutečnosti podporující tvrzení poškozeného. V takovém případě má poškozený snahu svojí legendou o loupeži zakrývat vlastní provedenou trestnou činnost, např. zpronevěru svěřené hotovosti při své vykonávané činnosti.

V těchto případech se v počáteční etapě veškeré úsilí zaměří na zjišťování pramenů důkazů podporujících či vyvracejících výpověď oznamovatele, případně stavu hospodaření organizace, která byla loupežně přepadena (např. zda v pokladně mohla být, resp. byla peněžní hotovost v určité výši, zda zaměstnanci nezpůsobili organizaci finanční ztráty, případně jiný motiv, který by mohl vést k inscenaci či fingování loupeže atp.), tzn. důsledné prověřování výpovědi oznamovatele všemi dostupnými prostředky.¹⁵

5.1 ZVLÁŠTNOSTI PŘEDMĚTU VYŠETŘOVÁNÍ

Trestný čin loupeže představuje útok na dva zákonem chráněné objekty, jimiž jsou svoboda člověka a majetek. Z uvedeného vyplývá, že kromě skutečností uváděných v § 89 odst. 1 TrŘ je třeba zjišťovat a dokazovat zejména:

- použití fyzického násilí, pohrůžky bezprostředního násilí nebo uvedení osoby do stavu bezbrannosti lstí s úmyslem zmocnit se cizí věci,
- specifikace předmětu zájmu pachatele (čeho se pachatel zmocnil nebo čeho se měl v úmyslu zmocnit),

¹⁵ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 403, ISBN 80-7179-878-9.

- vlastnický vztah k věci, která byla předmětem zájmu pachatele (pachatel se může hájit tvrzením, že věc kterou chtěl získat, není cizí věcí, ale majetkem pachatele),
- jakým způsobem a jakými prostředky byla realizována hrozba bezprostředního násilí, fyzického násilí nebo jakými prostředky byla oběť uvedena do stavu bezbrannosti lší,
- za jakých okolností k loupeži došlo,
- jakou tělesnou újmu utrpěla oběť, jaké jsou její následky, výše způsobené škody,
- přípravná jednání předcházející loupeži (např. od koho a jak byly opatřeny zbraně a jiné prostředky použité k loupeži, kdo podal informace potřebné k provedení loupeže, jakým způsobem byly opatřovány nezbytné informace o objektu atp.),
- zda se jednalo o organizovanou skupinu či zločinné spolčení,
- kdo organizoval loupež, rozdělení úloh spolupachatelů, kdo z osob, které se přímo na loupeži nepodílely, věděl o přípravě a dokonání loupeže,
- obsah plánu loupeže a obsah dohody o intenzitě násilí (např. zda byli spolupachatelé alespoň srozuměni s tím, že v případě odporu oběti bude usmrcena atp.),
- jak bylo naloženo s věcmi pocházejícími z trestné činnosti (kde se nacházejí, kdo je má v držení, zda ví, že se jedná o věci pocházející z loupeže atp.),
- jaké byly motivy inscenace loupeže atd.¹⁶

5.2 ZVLÁŠTNOSTI PODNĚTU K VYŠETŘOVÁNÍ

Typickým podnětem k vyšetřování zločinu loupeže bývá samotné přijetí oznámení učiněné poškozeným, svědkem nebo zdravotnickým subjektem,

¹⁶ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 404, ISBN 80-7179-878-9.

že mohlo dojít ke spáchání uvedeného zločinu. Při oznámení jsou již v prvopočátku zachyceny informace, které mohou vést kriminalisty k pátrání po horké stopě, tzn. co v dané chvíli a při včasnosti reakce na oznámení může vést k dopadení pachatele či alespoň k zajištění dostatku informací a důkazů, které pak vedou k prokázání skutku určité osobě.

V případě, že poškozený je těžce zraněn nebo jedná-li se o podnapilou osobu, mohou být informace nejasné či zavádějící. Toto však nesmí být příčinou odkladů zahájení vyšetřování, pátrání po pachateli, operativního šetření na místě činu či ohledání místa činu a provádění neodkladných neopakovatelných úkonů trestního řízení.

Při nepravdivých oznámeních je jejich vlastní vyvrácení velmi složité, kdy poškozený často kromě lživých paměťových stop dále vytváří i důkazy k potvrzení jeho zinscenované verze, kdy se například sám poraní, či využije poranění z nedávné doby, které se mu stalo za jiné situace. Samotné vyvrácení je nesnadné i vzhledem ke skutečnosti, že sám poškozený nebude mít snahu, aby věc byla řádně objasněna, z důvodů jeho dalšího trestního postihu. V případě označení konkrétní osoby, která se na něm měla dopustit loupeže, je proti osobě původně poškozeného odůvodněno vést trestní stíhání pro křivé obvinění.

5.3 POČÁTEČNÍ ÚKONY PŘI VYŠETŘOVÁNÍ

Výslech oznamovatele:

Výslech oznamovatele, obvykle oběti, bývá zpravidla prvním zdrojem informací o loupeži.

Při výslechu je třeba se zaměřit zejména na tyto otázky:

- proč a za jakých okolností byl oznamovatel (poškozený) na místě činu nebo jak se na místo činu dostal,
- jakých věcí se pachatelé zmocnili, popis a množství,
- doba spáchání loupeže,

- odkud a jak se na místě objevil pachatel, případně kde s ním navázal poškozený kontakt,
- co předcházelo loupeži,
- popis pachatele, popis motorového vozidla použitého při loupeži,
- způsob spáchání, zejména doslovný obsah výhrůžek, druh a intenzita použitého násilí, zbraně, dopravního prostředku atp.,
- zda byly na místě činu další osoby, jejich chování,
- chování poškozeného během činu (např. způsob obrany či odporu, volání o pomoc, zda mohl pachateli způsobit zranění, poškodit oděv),
- jak se pachatel vzdálil z místa loupeže, jak se vzdálil z místa činu poškozený a co dělal poté,
- kdo mohl vědět o tom, že poškozený bude v určité době na místě činu a co má při sobě, zda poškozený má na někoho podezření.

Jestliže je oznámení podáváno krátce po činu, je třeba vést výslech šetrně, protože oběť se může nacházet v těžkém psychickém i fyzickém traumatu, kterým může být ovlivněna hodnověrnost výpovědi.

V případě výslechu těžce zraněných osob nebo osob v podnapilém stavu je třeba získat pouze základní informace potřebné k pátrání po pachateli a podrobný výslech provést později.¹⁷

Očitým svědkům se při výslechu kladou stejné otázky a výslech je veden stejným způsobem kvůli faktu, že událost svědek zachytil v podobném sledu a za podobných podmínek jako poškozený.

V rámci výslechu poškozeného musí mít orgán činný v trestním řízení i vědomosti v oblasti viktimologie, což je nauka o obětech. Viktimizace je pak proces poškozování a způsobování újmy, kdy jedinec se stává obětí trestného činu. V základě se rozlišuje na dvě fáze. **Fáze primární**, tedy újma způsobená pachatelem, jako bezprostřední důsledek trestného činu. Druhá pak je **fáze sekundární**, tedy újma vznikající po spáchání trestného činu jako důsledek

¹⁷ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 405, ISBN 80-7179-878-9.

psychického poškození oběti, při projednávání věci či vybavování si traumatických vzpomínek, reakce okolí na tuto událost atp.

Zdrojem sekundární viktimizace může být samozřejmě i nevhodné jednání policistů (necitlivý a netaktní přístup, nevhodná komunikace, nesrozumitelné vysvětlení dalšího průběhu vyšetřování). Platí jednoduchá zásada, že všichni, kdo přichází do kontaktu s poškozeným v důsledku své profese, musí mít vždy na zřeteli, že oběť trestný čin nespáchala.¹⁸

Pronásledování pachatele po horké stopě:

Tento počáteční úkon je realizován v případě, že oznámení poškozeného bylo přijato bezprostředně po spáchání skutku a policejní orgán disponuje takovými informacemi k osobě pachatele a zároveň má k dispozici takové prostředky, kterými může účinně reagovat na skutek, tzn. zahájit okamžité pátrání po pachateli, např. nasazením služebního psa, propátrávání terénu, silniční kontroly vozidel a osádky vozidla nebo samotné pronásledování pachatele policejní hlídkou, která ho přistihla při páchání této trestné činnosti.

Ohledání místa činu:

Přestože se u některých loupeží nepředpokládá masivní vznik stop na místě činu (např. pohrůžka bezprostředního násilí), je třeba vždy neodkladně na místo činu vyjet a místo činu ohledat, a to i tehdy, je-li loupež oznámena opožděně (*ohledáním místa činu lze nejen vyhledávat a zadokumentovat stopy a soudní důkazy, ale i informace o povaze terénu a charakteru místa, rozmístění různých objektů atp.*)

Hranice ohledání se doporučuje vymezit poměrně široce a ohledávat též okolí, kde lze nalézt stopy obuvi a dopravních prostředků, nedopalky cigaret,

¹⁸ ČÍRTOVÁ, Ludmila, *Forenzní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004, s. 117, ISBN 80-86473-86-4.

ztracené předměty, odhozené usvědčující předměty (*např. peněženku, tašku, z níž pachatel odcizil peníze*), odložené zbraně.¹⁹

Z praxe je patrné, že se v mnoha případech, ve kterých byly při ohledání přítomny poškozené osoby, podařilo kriminalistům na základě jejich poznatků zajistit další důkazy a potřebné informace vedoucí k dopadení pachatele. V současné době se této praxe využívá zcela běžně. V případech, kdy to z relevantních důvodů není možné, provádí se ohledání místa činu bez poškozeného.

Ohledání oděvu, prohlídka těla poškozeného a podezřelého:

Ohledání oděvu a zevní prohlídka těla poškozeného se provádí okamžitě po oznámení, protože hrozí nebezpečí z prodlení. Některé stopy mohou být na oběť přeneseny z těla pachatele (při vzájemném zápase). Je-li poškozený zraněn, provádí prohlídku lékař.

Stejné úkony se uskutečňují také u obviněného, jestliže byl dopaden v době, kdy na jeho oděvu nebo těle ještě mohou být stopy činu.

Zadržení, osobní a domovní prohlídka u obviněného:

Vysoká společenská nebezpečnost loupeže odůvodňuje provedení těchto úkonů v co nejkratší době po spáchání činu.

Zadržení pachatelů loupeží vyžaduje náležitou přípravu (potřebné množství sil a prostředků), protože jde často o agresivní, ozbrojené pachatele, jimž hrozí vysoký trest. Kladení odporu s použitím zbraně při zadržení těchto osob lze tedy důvodně předpokládat.

Cílem osobní a domovní prohlídky, prohlídky motorového vozidla, případně jiných prostor, je nalezení věcí důležitých pro trestní řízení, za které lze

¹⁹ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 75, ISBN 978-80-7380-124-3.

považovat zejména věci pocházející z trestné činnosti, zbraně, kukly, oděv, který měl pachatel při loupeži na sobě atp.²⁰

5.4 VYŠETŘOVACÍ VERZE, PLÁNOVÁNÍ VYŠETŘOVÁNÍ

Pokud nebyl pachatel loupeže při činu nebo bezprostředně po jeho spáchání zadržen, je prvořadým úkolem vytyčit **verze k pachateli** trestného činu. Logickou souvislostí je pak provedení verzí s plánováním vyšetřování.

Podkladem pro vytyčení verzí k pachateli jsou zejména:

- popis pachatele,
- poznatky o způsobu spáchání loupeže,
- poznatky o osobách, které znaly poměry v napadeném objektu a znaly informace např. o době a trase převozu hodnot, majetkových poměrech poškozeného atp.,
- poznatky o oběti, o způsobu jejího života, společenských stycích, o majetkových poměrech oběti atp.,
- poznatky o výskytu podezřelých osob v okolí místa činu před spácháním loupeže,
- poznatky o podezřelém chování některých osob po spáchané loupeži (*nadměrné utrácení peněz, neočekávané zmizení osoby z místa bydliště atp.*).

Dále bývají vytyčovány i verze ke způsobu jednání pachatele po činu a pátrací verze o pravděpodobném místě výskytu věcí pocházejících z trestné činnosti nebo věcí využitých při provedené loupeži.²¹

Vytyčení verzí vyšetřování má velký vliv na další průběh vyšetřování. Vzhledem k tomu, že díky verzím a jejich následným prověřováním, lze stanovit vhodné operativně pátrací prostředky a opatření, kterými můžeme

²⁰ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 406, ISBN 80-7179-878-9.

²¹ CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 39-40, ISBN 80-7312-051-X.

pachatele, při jeho činnosti či následných aktivitách po spáchání, přistihnout nebo zajistit tak vhodné důkazy pro další dokazování, které vedou k vypátrání osoby pachatele.

Při vytyčování verzí však nelze opomenout i ty verze, které jsou věnovány samotné osobě poškozeného. Nelze opomenout ani verze, že poškozený si celou věc vymyslel nebo že se stala za jiných okolností, popř. zda poškozený nechce zakrýt svou vlastní trestnou činnost. Tyto verze jsou stanoveny a následně prověřovány v případech, kdy počáteční úkony prováděné při prověřování nasvědčují tomu, že informace, které podala napadená osoba, jsou v rozporu se skutečností nebo závažně vedou v logické rozpory se skutečností.

Při vytyčení vyšetřovací verze ke vzniku události (k tomu, co se fakticky stalo), má velký význam prověrka možného předstírání (inscenace) loupeže, která se vytyčuje v případě tzv. negativních okolností. Obvykle se k předstírání loupeže uchylují osoby, které si přisvojily svěřené hodnoty, nejčastěji finanční prostředky, tržby, a nebo je utratily, ztratily apod. Tímto způsobem se snaží vyhnout trestní odpovědnosti, uvádějíce, že se staly oběťmi loupeže spáchané neznámým pachatelem. Někdy se při předstírané loupeži vedle samotné „oběti“ stávají pomocníky i další osoby (příbuzní, kamarádi, známí – spoluúčastníci utrácení hodnot), např. jako oznamovatelé, „svědci“ apod.

Při prověrce této verze je zpravidla potřebné konfrontovat údaje uvedené oznamovatelem nebo poškozeným s objektivními skutečnostmi získanými počátečními a následnými operativně pátracími a vyšetřovacími úkony a opatřeními. Další kroky jsou zejména:

- 1) Prověřit údaje poškozeného, zda měl u sebe věci, které měly být předmětem loupeže.
- 2) Prověřit možná zranění, která poškozený označil jako zranění, jež mu způsobil pachatel loupeže.

3) Provéřit chování a způsob života poškozeného do události a bezprostředně po ní.²²

Prověřování této verze a následných úkonů jsem se ve své práci věnoval z toho důvodu, že se poslední dobou v naší společnosti objevují stále častější případy inscenací loupeží, kdy poškozený zakrývá svou vlastní trestnou činnost.

Pro názornost lze uvést případ, kdy byl v kraji Vysočina zaznamenán a vyšetřován případ oznámení loupeže, v němž barman pracující v herně nahlásil loupežné přepadení se zraněním. Při ohlášení loupežného přepadení uvedl, že byl pobodán v oblasti břišní stěny a zároveň mu byla odcizena finanční hotovost v řádu několika desetitisíc korun. Následným prověřováním však bylo zjištěno, že poškozený si tato zranění způsobil sám a svěžené finanční prostředky použil pro splacení svých dluhů. Touto formou se i za cenu sebepoškození snažil celé své jednání zakrýt.

Případů inscenace loupeže stále přibývá a kriminalista musí již na počátku prověřování zločinu loupeže uvažovat i o této verzi.

Plánování při vyšetřování loupeží je tedy základním předpokladem úspěšnosti práce policejního orgánu. Vyšetřování loupeží vyžaduje rychlý postup a součinnost většího počtu subjektů (*služba kriminální policie, pořádkové policie, dopravní a správní služby policie, specialisté kriminalisticko-technických a expertizních pracovišť atp.*). Proto má charakter týmové práce velký význam.²³

²² CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 40-41, ISBN 80-7312-051-X.

²³ CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 41, ISBN 80-7312-051-X.

5.5 NÁSLEDNÉ ÚKONY PŘI PROVĚŘOVÁNÍ

Po provedení počátečních úkonů, které byly výše popsány, nastává další neméně důležitý sled vyšetřovacích úkonů. Úkony jsou zaměřeny na sběr důkazů, prokazování viny či nevinu podezřelého, na zjišťování informací k osobě poškozeného a další úkony vyplývající z trestního řádu. Tyto poznatky poté slouží k ucelení, řádnému objasnění a ukončení vyšetřovaného případu.

5.5.1 VÝSLECH OBVINĚNÉHO

Výslechy obviněných z trestného činu loupeže patří vzhledem k osobnostním vlastnostem pachatelů k velmi náročným procesním úkonům. Častěji než u jiných typů delikventů se setkáváme s tvrdošíjným zapíráním, promyšlenou a předem připravenou obhajobou, falešnými alibi apod. Pachatelé loupeží doznávají trestnou činnost zpravidla pouze pod tíhou přesvědčivých důkazů.

Obvykle znají metody a prostředky práce policie, proto dokážou klást účinný odpor procesu zjišťování skutkového stavu věci, a umí využít všech slabin a chyb vyšetřování.

Výslech se doporučuje zaměřit na zjištění údajů o podrobném časovém snímku pohybu pachatele před i po spáchání loupeže, o přípravných jednáních a aktivitách, o případných spolupachatelích, jejich úlohách, domluvě o způsobu a intenzitě násilí, kdo použil zbraně atp.

Dále je třeba věnovat pozornost otázkám majetkových poměrů obviněného, jeho výdajům, vztahu k místu činu a oběti, otázkám původu zbraní a jiných předmětů nalezených při osobní a domovní prohlídce, původu zranění a jiných stop na těle a oděvu.²⁴

K provádění úkonu trestního řízení při vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti je důležitá vysoká odbornost vyšetřovatele a znalost zákonitostí páchaní loupeží. Velmi důležitá je zkušenost vyšetřovatele s výslechy osob dopouštějících se tohoto druhu zločinu, a to především s ohledem k výše

²⁴ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 77, ISBN 978-80-7380-124-3.

uvedenému stupni popírání, připravenosti a obhajobě obviněného, i k jeho procesnímu postavení v této fázi vyšetřování.

5.5.2 PROVĚRKA ALIBI

Připravenost pachatelů na dobu po spáchání loupeže je v mnoha případech značně vysoká. V takových situacích se pachatel snaží v případě dopadení zakrýt svou trestnou činností tak, že uvádí mylné a zavádějící informace o své osobě a pohybu své osoby v době spáchání skutku. V takovém případě je nutno v rámci prověřování provádět prověrku výpovědi podezřelého, kdy jsou prováděny takové úkony, které směřují k prokázání, kde se podezřelý v době loupeže ve skutečnosti nacházel a zda jeho činnost neměla přímou souvislost se skutkem či zda jeho popsání své činnosti je lživé.

Hlavním cílem prověrky je zpravidla zjistit tyto skutečnosti:

- Zda vytipovaná osoba připadá v úvahu jako pachatel vyšetřovaného trestného činu, popř. zda se na spáchání trestného činu nepodílel svou účastí.
- Zda oznamovatel trestného činu loupeže neučinil fiktivní oznámení za účelem zakrytí své trestné činnosti, nebo získání určitých výhod.
- Zda prověřovaná osoba neuvádí vědomě nepravdivé údaje s cílem zakrytí vlastní trestné činnosti, nebo někoho jiného.
- Zda osoba, která se sama přihlásila ke spáchání loupeže, je skutečně pachatel (nepravdivé sebeobviňování často za účelem popularity, zakrytí trestné činnosti jiného za úplatu, ubytování apod.)²⁵

Při provádění prověrky alibi musí kriminalista zvážit všechny aspekty tohoto úkonu. Loupež je jedním ze zvlášť závažných zločinů, kdy je nutno mít na paměti, že pachatel tohoto druhu trestné činnosti bude s ohledem na možný vysoký trest mařit řádné objasnění věci. V případě odhalení bude chtít uprchnout a vyhýbat se trestnímu stíhání či ovlivňovat svědky. Z těchto

²⁵ CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 46, ISBN 80-7312-051-X.

důvodů je důležité se předem rozhodnout, zda tuto prověrku bude policejní orgán provádět za pomoci operativně pátracích prostředků bez kontaktu prověřovaného či zda tento úkon bude prováděn za přímé konfrontace a vědomí podezřelého. Z taktického hlediska je nejvýhodnější provádět prověrku alibi bez kontaktu prověřovaného, kdy je nutné provádět tuto činnost opatrně a cíleně s přesným plánováním tak, aby tento úkon nebyl jakkoliv narušen a zmařen vyzrazením.

Základní zásady prověrky alibi:

- Prověrka organizované skupiny se provádí současně.
- Prověrka se provádí k časovému období spáchaného trestného činu loupeže.
- Prověrka musí přihlížet ke zjištěným a zajištěným stopám (porovnání s prověřovanou osobou) a dalším skutečnostem z místa činu.
- Prověrku nelze zúžit jen na šetřený trestný čin loupeže.
- Podezření nelze vyloučit, je-li potvrzováno pouze rodinnými příslušníky.²⁶

5.5.3 REKOGNICE

Rekognice jako procesní úkon při vyšetřování loupeží přichází v úvahu velmi často. Jejím objektem bývá samotná osoba podezřelého (příp. i obviněného) nebo věci odcizené při loupeži, nástroje, které pachatel použil při loupeži (zbraně, dopravní prostředky, maskování, výstroj a další).

Poznávajícími při rekognici jsou zpravidla poškození nebo svědci loupeže. Rekognici je třeba provádět co nejdříve po zadržení pachatele, nebo po vytipování úzkého okruhu podezřelých, kdy je v paměti poznávajících osob ještě živě zafixován obraz pachatele. Při rekognici platí obecně platné právní a taktické postupy upravené trestním řádem (§ 104b trestního řádu) a kriminalistickou taktikou.

²⁶ CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 47, ISBN 80-7312-051-X.

Věci, které jsou předmětem rekognice, bývají předkládány ke znovupoznání zejména poškozenému. Jsou to obvykle věci, které mu byly odcizeny a které může poznat podle individuálních znaků. Předmětem rekognice mohou být i nástroje trestného činu, ale i věci zanechané nebo ztracené pachatelem na místě činu. Předkládají se ke znovupoznání poškozenému a obviněnému.²⁷

V praxi se jedná zejména o např. odcizené mobilní telefony, hodinky, šperky, části oblečení. Z nástrojů pak pistole, nože, oblečení pachatele apod.

5.5.4 ZNALECKÉ POSUDKY

Kriminalistické expertizy mají při vyšetřování loupeží rozsáhlé uplatnění vzhledem k možnosti výskytu velkého množství materiálních stop. Nejčastěji se jedná o stopy trasologické, daktyloskopické, balistické, biologické a chemické.

Pokud dojde ke zranění, je pravidlem nutná expertiza z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, která vede k objasnění otázek ohledně mechanismu zranění, způsobu útoku a následků na zdraví oběti atp.²⁸

Nově se využívají znalecké posudky i z poměrně mladého vědního oboru, kterým je **forezní biomechanika**. Tento vědní obor má v současném trestním řízení velkou váhu. Znalecké posudky tohoto typu jsou plně při rozhodování o vině a trestu brány jako důkaz, který relevantně usvědčuje pachatele v procesu dokazování.

Forezní biomechanika je vědní obor, který aplikuje biomechaniku a biomechanické metody na zkoumání kriminalistických stop s biomechanickým obsahem; dekóduje informace z kriminalisticky relevantní události, která vznikla v důsledku pohybové činnosti člověka a která souvisí s vyšetřovanou událostí. Forezní biomechanika zkoumá a objasňuje ten druh kriminalistických stop, které mají v sobě obsaženy biomechanický obsah.

²⁷ CHMELÍK, Jan et al. *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. 1. Vydání. Praha: Themis, 2006, s. 47, ISBN 80-7312-051-X.

²⁸ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 81, ISBN 978-80-7380-124-3.

Uvedené aplikace podávají informaci o svalově-kosterním aparátu pachatele nebo jeho pohybovém chování.²⁹

Pro snadnější pochopení významu tohoto vědního oboru lze říci, že tato zkoumání je možné využít zejména v případech zachycení pachatele na záznam průmyslové kamery při páchání loupeže v peněžním ústavu. Zde je obrazem, případně i zvukově, zachycen jeho pohyb a chování během trestné činnosti. V případě vypátrání či vytipování osoby pachatele je možno tento záznam použít k jeho usvědčení. Pachatel, např. před spácháním loupeže, navštívil tento objekt za účelem zmapování chodu podniku, provede rekognoskaci terénu. Forenzní biomechanika je v takovém případě využitelná pro její schopnost určit, zda konkrétní osoba pachatele zachycená na kamerovém systému je totožná s osobou podezřelého či obviněného, a to i v případě, že pachatel byl např. maskován kuklou nebo jiným způsobem skrýval svou identitu. Za pomoci forenzní biomechaniky lze určit výšku pachatele, chůzi pachatele a ostatní aspekty pohybového aparátu osoby. Na základě těchto informací je s určitostí prokázána shoda či nikoliv. Metody je možno využít i v případech sériové trestné činnosti, kdy lze vyslovit závěr, že se loupežných přepadení v kraji dopouští např. stále stejný pachatel.

Tuto samostatnou vědní disciplínu je možné využít také při pádech z výšky, kdy lze touto metodou určit možné cizí zavinění, zejména podle způsobu dopadu těla poškozeného a dalších zákonitostí pohybu těla při pádu.

Forenzní biomechaniku lze tedy v současné době značně využít v procesu dokazování a zjišťování zákonitostí trestné činnosti nejen násilného charakteru.

²⁹ STRAUS, J.; NĚMEC, M. et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 169, ISBN 978-80-7380-214-1.

ZÁVĚR

Jedním z úkolů státu je chránit společnost před škodlivými vlivy. Pro společnost je nebezpečné takové jednání, které je vymezeno trestním zákoníkem.

V našem státě došlo po roce 1989 k značnému nárůstu kriminality, a to především k vzestupu násilné trestné činnosti. Ta je společností značně odsuzována, a proto je její postih zařazen do vyšších trestních sazeb. Na její odhalování je státem kladen velký důraz. Proto jsou při odhalování násilné trestné činnosti využívány všechny dostupné prostředky, kterými orgány činné v trestním řízení disponují. Nutno podotknout, že v současné době mají pachatelé o práci policie a jejich prostředcích k dopadení pachatele velké vědomí a represivní složka státu musí s tímto počítat. V souvislosti s těmito skutečnostmi se při vyšetřování musí klást důraz na značnou odbornost a praxi kriminalistů. V souladu se zákonem je nutné využívat všech prostředků k odhalování tohoto druhu trestné činnosti. Především je třeba, aby kriminalisté, zabývající se touto problematikou, byli dostatečně informováni o metodikách vyšetřování loupeží a zároveň připraveni na všechny zákonitosti dokazování a usvědčení pachatele v samotném procesu dokazování.

Moje práce nebyla tvořena za účelem popsání zevrubné metodiky vyšetřování loupeží, protože toto není, s ohledem na rozsah, ani možné. Jednotlivé fáze vyšetřování by mohly být samostatným tématem bakalářských a diplomových prací. Z tohoto důvodu jsem se zaměřil na stěžejní fáze a procesy výše uvedeného druhu trestné činnosti.

Cílem této práce bylo zjistit, zda je možné v současné době využít dalších metod a postupů odhalování pachatele, které v minulosti nebyly používány či nebyly dostupné, a zda by mohly pomoci mým kolegům vypátrat pachatele a následnými procesními úkony ho postavit před soud.

Při zpracovávání své práce jsem zjistil, že se v současné době málo využívá metoda forenzní biomechanika, která by dle mého názoru mohla

značně přispět k vypátrání osoby pachatele. Metodu je možno dále využít jako soudní důkaz usvědčující pachatele ze spáchání zločinu loupeže. Nutno podotknout, že v České republice je pouze jeden znalec zabývající se forezní biomechanikou, a není proto možné tuto metodu využívat v takovém rozsahu, jako by si zasloužila.

Ve svém zaměstnání jsem se několikrát setkal se situací, kdy byly opomenuty znaky zinscenované loupeže již při oznámení loupeže oznamovatelem či poškozeným. Tato skutečnost vyplynula až v samotném prověřování loupeže. To mě přimělo k zamyšlení, že tento druh inscenace není v mnoha případech při stanovování vyšetřovací verze vůbec podotčen. Za předpokladu, že by bylo s touto variantou počítáno, orgány činné v trestním řízení by mohly vést vyšetřování účelněji. Proto jsem v této práci poukázal na možnost inscenace loupeže, kdy se poškozený oznámením loupeže snaží zakrýt svou vlastní trestnou činnost, např. zpronevěry, a že to bylo v několika případech při vyšetřování loupeží opomíjeno, či dokonce bagatelizováno.

Ve své práci jsem se zmínil o forezní biomechanice a inscenaci loupeže, čímž jsem se snažil dopomoci k efektivnější práci služby kriminální policie při odhalování tohoto druhu trestné činnosti a zároveň přispět k obecné spokojenosti občanů tohoto státu, což je pro mě při mém zaměstnání prioritou.

Svou práci jsem zpracovával za pomoci odborné literatury, zkušenosti starších kolegů pracujících na této problematice a dále i za pomoci svých vlastních zkušeností v daném oboru na oddělení obecné kriminality, Služby kriminální policie a vyšetřování v Jihlavě.

POUŽITÁ LITERATURA

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 1. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4.

MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, ISBN 80-7179-362-0.

MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, ISBN 80-7179-878-9.

NOVOTNÝ, František et. al. *Trestní kodexy*. 1. Vyd. Praha : Eurounion, 1998, ISBN 80-85858-61-4.

OTTOVÁ, Eva. *Teória práva*. 1. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2005, ISBN 80-7160-200-0

SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí*. 1. vyd. Praha : Eurounion s.r.o., 1996, ISBN 80-85858-30-4.

STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-124-3.

STRAUS, J.; NĚMEC, M. et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-214-1.

STREJC, Přemysl. *Soudní lékařství pro právníky*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2000, ISBN 80-7179-364-7.

ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva, globalizace - bezpečnost*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-103-8.

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Kriminalistický sborník (2000 - 2009).

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martin Zlatuška
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Jiří Hejda
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Násilná trestná činnost – metodika vyšetřování loupeží
Název v angličtině:	Criminal activiti – robbery investigation methodology
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá metodikou vyšetřování loupeží, která je celkově velmi rozsáhlá. Z tohoto důvodu práce obecně pojednává o jednotlivých komponentech metodiky prověřování loupeží a dále je podrobněji rozebrán jeden z komponentů metodiky, a to vyšetřování. Pojem vyšetřování je v práci užit v širším smyslu (zahrnuje postup policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení, prověřování a vyšetřování podle trestního řádu).
Klíčová slova:	Kriminální situace, metodika vyšetřování, loupež, oběť, osobnost pachatele, trestní zákoník, zločin, typické stopy, vyšetřovací verze, způsoby páchání loupeží, úkony při prověřování, rekognice
Anotace v angličtině:	The main issue of this Graduation Work is investigation of robberies. This Work deals with particular components of investigation methods and focuses more closely on the one of the components – investigation. The conception of investigation is taken in general including criminal proceedings from the first step of police officer on the crime scene or from the crime announcement to the end of police

	investigation so it means to the moment when prosecutor takes over the further proceedings in the case and accuses the perpetrator.
Klíčová slova v angličtině:	Criminal situation, methods of investigation, robbery, victim, personality of perpetrator, Criminal Code, crime, typical traces, version of investigation, ways of committing the robberies, the main steps in criminal proceedings, criminal recognition
Přílohy vázané v práci:	Statistika počtu spáchaných a objasněných loupeží v okrese Jihlava od 2003 do 2010
Rozsah práce:	43 s.
Jazyk práce:	Český jazyk

Příloha - Statistika spáchaných loupeží v okr. Jihlava od r. 2003 do r. 2010

Název	Zjištěno	z toho		Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků								
		ukončeno prověřování	řování		Počet	Tj. %	Doda- tečně	Pod vlivem	Z toho alkohol	Reci- divisté	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let			
2003																
Loupeže na finančních institut.	23	19	5	11	47,83	4	4	4	11	0	3	3				
	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2004																
Loupeže na finančních institut.	50	43	7	29	58,00	0	7	7	18	0	4	4				
	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2005																
Loupeže na finančních institut.	25	24	1	12	48,00	0	1	1	8	1	1	2				
	3	2	1	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2006																
Loupeže na finančních institut.	26	20	6	14	53,85	2	3	1	7	4	1	4				
	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2007																
Loupeže na finančních institut.	36	24	14	20	55,56	3	3	3	16	2	1	3				
	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2008																
Loupeže na finančních institut.	24	20	4	12	50,00	6	0	0	11	4	2	5				
	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2009																
Loupeže na finančních institut.	34	27	7	18	52,94	1	0	0	13	0	0	0				
	0	0	0	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0				
2010																
Loupeže na finančních institut.	33	27	6	20	60,61	1	2	2	7	3	5	8				
	1	1	0	1	100,00	0	0	0	0	0	0	0				